

ку кількість організаційної та планової роботи, значну увагу необхідно приділити, насамперед, ВНЗ ДСНС України. Визначити комплексний підхід до освіти, з урахуванням стратегії реформування системи ДСНС України.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25.06.2013 р. № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

References

1. Ukraine. Decree on President of Ukraine. *On the National strategy for development of education in Ukraine until 2021*. N.p., 25 June 2013. Web. 28 Feb. 2017. <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>>.

2. Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. *On the higher education*. N.p., 01 July 2014. Web. 23 Feb. 2017. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>>.

УДК 351:37.046.16

Хмирова А. О., ад'юнт ННВЦ, НУЦЗУ, м. Харків

Khmyrova A., Adjunct, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ АСПЕКТІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИХОВНОГО ПРОСТОРУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

THE FORMATION OF PUBLIC AND MANAGERIAL ASPECTS OF IMPROVING THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

У дослідженні зроблена спроба спроектувати державно-управлінські аспекти виховного простору вищої школи, що дозволяє узагальнити єдині механізми державного регулювання здійснення виховного процесу, які передбачають перетворення способів керівництва, зміну характеру управління і шляхів його здійснення, і стають цільовим, випереджаючим, стимулом підвищення научно-педагогічного потенціалу викладацьких кадрів, зростання успішності функціонування підсистем.

Ключові слова: *механізми державного регулювання, державне регулювання виховного простору вищого навчального закладу, механізми формування виховного простору.*

The study attempted to design the public and managerial aspects of educational environment of higher school, which allows to summarize the consolidated mechanisms of state

regulation of implementation of the educational process, which involves the transformation of managerial methods, changes in nature of management and ways of its implementation, and become targeted, outstripping stimulus of increasing of research and teaching capacity of the teaching staff, the growth of success of subsystems' functioning.

Keywords: *mechanisms of state regulation, regulation of educational space of the higher educational establishment, mechanisms of educational space.*

Постановка проблеми. Сучасні особливості суспільного розвитку потребують визначення мети державної діяльності, ціннісної парадигми державного буття людини і суспільства, наукового забезпечення процесу виховання громадянина. Низький загальнокультурний рівень суспільства, зниження духовності, падіння престижу загальнолюдських моральних цінностей, поширення проявів нетерпимості, жорстокості й аморальності в суспільстві вимагає здійснення з боку держави ряду заходів, спрямованих на виховання гуманної особистості та цивілізованого громадянина. Процеси відновлення, що відбуваються в країні, все частіше переконують суспільство у тому, що сформувати правову державу без підготовки молоді до життя у правовому, демократичному гуманному суспільстві без виховання самостійної, відповідальної за свої справи і вчинки людини неможливо. В умовах відродження інтересу до виховання і розуміння його ролі для розвитку суспільства уже недостатньо говорити про необхідність центрування виховного процесу на особистості молодої людини, адже досягти успіхів без реальних механізмів виховання неможливо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідною методологічною підставою для аналізу теоретичних конструктів вивчення проблем становлення механізмів державного регулювання виховним простором вищого навчального закладу стали підходи, представлені у наукових працях вітчизняних і зарубіжних дослідників [1; 2; 3; 4; 5].

Постановка завдання. Метою даної статті є проаналізувати засади становлення державно-управлінських аспектів удосконалення виховного простору вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Наукові дослідження і практика доводять, що таким ефективним державним механізмом є виховний простір вищого навчального закладу. Сьогодні зростає необхідність у підготовці нового покоління фахівців – нової національної еліти, що має реалізувати нову освітньо-світоглядну парадигму національного та державного творення. Зазначені процеси мають відбуватись у нових умовах, новими методами із використанням сучасних інноваційних управлінських технологій, а виховувати молоде покоління мають кадри нової генерації чи викладачі, які пройшли курси підвищення кваліфікації для розширення власного професійного профілю. Такий підхід, на наш погляд, вимагає наукового бачення державно-управлінських проблем (виховний аспект) на основі впровадження сучасних принципів, методів і функцій управління навчально-виховним процесом у ВНЗ, пошуку інноваційних технологій і методик навчання, тіснішого його поєднання з

управлінською діяльністю в закладах вищої освіти. Це передбачає також розробку відповідних організаційно-виховних засад державного управління ВНЗ для реалізації учасниками освітнього процесу загальної мети та власної професійно-освітньої траєкторії. Виховання - гуманітарна сфера діяльності, в якій далеко не усе піддається фіксації, алгоритмізації і статистичній обробці. Результати виховної діяльності ніколи не лежать на поверхні, їх оцінка вимагає напруженої роботи думки, аналізу безлічі чинників, умов і обставин [1, с. 179].

Виховні системи, що складаються в освітніх установах, в даний час не забезпечують очікуваної результативності. Зокрема, нерегульовані виховні процеси, що стихійно складаються, в освітніх установах не лише призводять до зниження рівня вихованості студентів, але і до зростання бездуховності в молодіжному середовищі.

Отже, ці процеси, як і сама виховна система освітньої установи, потребує впорядкування, в побудові цілісної структури управління. Зокрема, виникає необхідність не лише в розробці нової моделі виховної системи, але і визначенні змісту діяльності всіх учасників навчально-виховного процесу з його формуванню і розвитку, створення таких умов, при яких ця діяльність забезпечувала б якісно вищий результат виховання молоді людини.

Ускладнення соціально-педагогічних функцій сучасного навчального закладу, особливо в умовах переведення його в режим розвитку, зміна змісту її діяльності і умов, в якому він працює, визначає необхідність пошуку нових форм і методів управління виховною системою закладу. Проте слід зазначити, що проблема управління розвитком виховної системи навчального закладу теорії і практиці державно-управлінської науки розкрита ще не в повному обсязі [2, с. 10].

Основними критеріями ефективності формування виховного простору у ВНЗ можна вважати:

- позитивна оцінка суб'єктами виховного простору державно-управлінських цілей виховної системи ВНЗ;
- усвідомлення свого перебування у ВНЗ як важливої події в житті, як умови успішної кар'єри.
- особова значущість для суб'єктів виховного простору подій, що відбуваються на макро-, мезо- і мікрорівні;
- позитивна оцінка навчальних та позанавчальних контактів з суб'єктами виховного простору ВНЗ.

Створення виховного простору припускає:

- 1) діагностику середовища - виявлення її виховного і антивиховного потенціалу, вивчення потреб і мотивів суб'єктів, що знаходяться тут;
- 2) розробку моделі виховного простору - пріоритетним повинне стати мережеве моделювання виховного простору, який припускає моделювання не стільки поведінки суб'єктів виховного простору, скільки зв'язків і стосунків між ними (причому, кожен з суб'єктів буде з іншими свої зв'язки і стосунки, які знаходяться поза дією проектувальника, що управляє, і можуть їм тільки передбачатися);

3) створення ціннісно-сислової єдності суб'єктів виховного простору через організаційний механізм вироблення державної концепції, орієнтованої на пріоритети гуманістичного виховання;

4) диференціацію колективних суб'єктів виховного простору, результатом якої є отримання в нз "індивідуальної особи";

5) організацію взаємодії різних суб'єктів виховного простору як основи процесу інтеграції, необхідного для його функціонування;

б) створення умов для реалізації студентом, викладачем, і іншими учасниками виховного простору своєї суб'єктної позиції.

Організаційний механізм розвитку виховного простору в нз передбачає: перетворення способів керівництва, яке виражає зміну характеру управління і шляхів його здійснення, і стає цільовим, випереджаючим, рефлексією; підвищення науково-педагогічного потенціалу викладацьких кадрів, зростання успішності функціонування підсистем; реконструкцію професійно-педагогічного досвіду; підвищення ефективності роботи в нз і науково-педагогічних кадрів; динаміку включеності в спільну продуктивну діяльність; розвиток у студентів інваріантних функцій інтелектуальної діяльності; управління саморозвитком системи (рухлива рівновага з науково-освітнім і соціокультурним середовищем, спрямоване на збереження цілісності і гнучкості) [3].

Ми вважаємо, що виховний простір в нз є динамічною, багаторівневою, соціально-педагогічною системою, що функціонує на основі принципів цілісності, варіативної, активності суб'єктів виховання.

Обов'язковою умовою ефективності виховання є правильна організація соціальної ситуації розвитку. Соціальна ситуація розвитку, таким чином, визначає зміст, напрям процесу виховання. Це деяка "система стосунків" студента і соціального середовища, тому організація останньої як деякого освітнього, точніше виховного середовища є нині предметом спеціальних досліджень.

Виховний простір включає рівні (1 – міждержавний, 2 – державний, 3 – регіональний, 4 – місцевий (муніципальний) нормативно-правового, нормативно-ціннісного, політичного, організаційно-економічного регулювання процесу безперервної освіти в цілому і виховання, зокрема.

Дійсна і дієва реалізація усіх цих функцій різних рівнів виховного процесу на основі загальної стратегії виховання людини, що декларує в законодавчих документах, залежить від взаємодії їх зусиль.

Будь-яка освітня установа, що знаходиться в цьому просторі, відтворює у своїй виховній роботі напрям і зміст відмічених вище рівнів і форм регулювання, знаходячись в той же час в загальному інформаційному потоці, що створюється засобами масової інформації, дією мистецтва, науки, культури, релігії і так далі. Хоча роль виховання в цьому процесі залишається ведучою, проте людина як суб'єкт виховання одночасно випробовує всю силу цієї багатопланової дії, усього виховного простору, взаємодіючи з іншими людьми і, передусім з сім'єю, однолітками, сторонніми, що також чинить величезний вплив на процес виховання і його результат. Значення сім'ї, що закладає основи формування особи, залишається первинним, та визначаючим [4].

У виховному просторі реалізуються наступні постулати державного процесу виховання:

1) виховання людини є процес і результат дії усього виховного простору в цілому;

2) усі рівні виховного простору відповідальні за виховання людини як осіб, його "Я";

3) виховна дія простору формує особу з урахуванням її індивідуально-психологічних і вікових особливостей; 4) взаємозв'язок сім'ї, найближчого соціуму (однолітки) і, передусім, викладача – носителя-цінностей, є основна умова цілеспрямованого соціально значущого виховання.

Умови розвитку виховного простору у вищій школі, диференціюються на об'єктивні, об'єктивно-суб'єктивні і суб'єктивні. Об'єктивні чинники пов'язані з реальною соціокультурною і освітньою ситуацією. Об'єктивно-суб'єктивними чинниками є: середньовіковий склад і рівень кваліфікації науково-педагогічного персоналу, "вік" університету, планування його перетворень, стан громадської думки про освітню установу (соціальний статус). До суб'єктивних чинників відносяться: стан морально- психологічного клімату в університеті, активність участі викладачів в управлінні, їх близькість до студентів.

Приймаючи за структурну одиницю виховного простору внз ситуацію спілкування і взаємодії його суб'єктів, ми стверджуємо, що стан психологічного комфорту його учасників є умовою отримання ним гуманістичної основи. Іншими словами, створення виховного простору повинне ґрунтуватися на принципах педагогічної ергономіки.

Ергономіка (від греч. *ergon* – робота і *nomos* – закон) галузь науки, що вивчає людину (чи групу людей) і його (їх) діяльність в умовах виробництва з метою вдосконалення знарядь, умов і процесу праці. Основний об'єкт дослідження ергономіки – ергастичні системи (складні системи управління; складовий елемент яких – людина або група людей); метод дослідження - системний підхід. До кінця ХХ століття виділилися три головні напрями усередині ергономіки: але в нашому дослідженні ми розглядаємо організаційну ергономіку, яка розглядає питання, пов'язані з оптимізацією соціотехнічних систем, включаючи їх організаційні структури і процеси управління. Проблеми включають розгляд системи зв'язків між індивідуумами, управління груповими ресурсами, розробку проектів, кооперацію, групову роботу і управління.

Звернення до ергономіки є традиційним для вітчизняних і зарубіжних досліджень, присвячених продуктивній праці. У цьому дослідженні уперше робиться спроба з позицій теорії, методології і практики ергономіки вирішити конкретні проблеми організації процесу виховання у вищій школі. При цьому враховується та обставина, що межі ергономіки мають тенденцію до розширення через нечіткість їх визначення. Розширення сфери впливу ергономіки обумовлене включенням в область її практичних інтересів праці викладача, куратора, організатора виховної роботи у вищій школі. Досліджується область професійної трудової діяльності, що розглядається раніше як непродуктивна. Важливо підкреслити, що відсутність робіт, присвячених ергономічному

аналізу виховної роботи у ВНЗ, не означає відсутність ергономічних досліджень у сфері освіти взагалі. Як свідчать зарубіжні публікації, інтерес до проблем виховання і освіти почав формуватися в ергономістів у вісьмидесятих роках минулого століття. Відмітимо, що у вітчизняній науці дослідження, присвячені проблемам аналізу ергономічності виховної діяльності схожих проблем відносно інших видів професій [4]. Ця обставина стимулює активний пошук варіантів організації виховного простору ВНЗ, що зберігають оптимальні показники напруженості в процесі взаємодії суб'єктів виховного процесу, що створюють комфортні умови перебування викладачів і студентів у виховному просторі вищого навчального закладу. За допомогою визначення психічних станів можна диференціювати негативні і позитивні характеристики в конкретних умовах діяльності.

Висновки. Отже, у процесі виховної діяльності рівні працездатності також можуть служити критеріями оцінки комфортного і дискомфортного стану.

Працездатність – це потенційні можливості людини, що виконує доцільну діяльність в заданому темпі; з високою ефективністю протягом певного часу. В процесі діяльності виділяються максимальна, оптимальна, понижена працездатність, які можуть, служити, як, ми вже раніше відмічали, критеріями оцінки комфортного або дискомфортного стану. Зміни функціонального стану краще є видимими тоді; коли вони відбуваються усередині наступних етапів виховної діяльності: заняття, робочий; тиждень, семестр, навчальний рік, в перший рік роботи, через п'ять, десять, п'ятнадцять, двадцять п'ять, тридцять років роботи. Кожен з цих закінчених етапів підпорядкований певним закономірним змінам рівнів працездатності.

Розширення наукової і проектної сфери необхідно здійснити в результаті синтезу трьох галузей науки і практики – управління ергономіки і проектної культури. Цей синтез послужив відправним моментом для виявлення нового уявлення про механізми удосконалення виховного простору вищої школи. Синтетичні за своєю природою проектні розробки мають бути втілені в нову систему організації виховного простору вищої школи.

Сьогодні можна говорити про існування у вітчизняній науці декількох дослідницьких напрямів, що займаються проектуванням освіти.

Список використаних джерел

1. Єрмаков І. Виховання життєдіяльності: моделі виховних систем / І.Г. Єрмаков. – Х. : Основа, 2006. – 224 с.
2. Кириченко В.І., Ковганич Г.Г. Виховний простір: сутність і технологія створення // Постметодика. – 2009. – № 2 (86). – С. 7-15.
3. Приходченко К. Роль освітньо-виховного середовища у формуванні компетентісно орієнтованої особистості учнів / К.І. Приходченко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. пр. – 2007. – Вип. 44. – С. 313-321.
4. Соколова Е. Гуманистические воспитательные системы вчера и сегодня (в описаниях авторов и исследователей) / Под ред. Н. Селивановой. – М. : Пед. об-во России, 1998. – 336 с.

5. Сорока Г.В. Сучасні виховні системи і технології / Г.І. Сорока. – Х. : Основа, 2003. 10. Узнадзе Д. Психология установки. – СПб. : Питер, 2001 – 416 с.

References

1. Ermakov, I. *Education for livelihoods: a model educational systems [Vyhovannya gittediyal`nosti: modeli vyhovnyh system]*. Kharkiv: Osнова, 2006. Print.

2. Kirichenko, V.I. and Kovganich, G.G., "Foundling space: nature and technology creation" [Vyhovnyj prostir: sutnist` I tehnologija stvorennya]. *Постметодика* 2 (86) (2009): 7–15. Print.

3. Prihodchenko, K.I. (2007), "The role of education environment in forming of competency oriented individual of students" [Rol` osvitno-vyhovnogo seredovyscha u formuvanni kompetentnisno orientovanoj osobystosti uchniv], *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки* 44 (2007): 313–321. Print.

4. Sokolova, E. *Humanistic educational system yesterday and today (in the descriptions of the authors and researchers) [Gumanisticheskie vospitatel`nye systemy vchera i segognya (v opisaniyah avtorov i issledovatelej)]*, Moscow: Pedagogicheskoe Obschestvo Rosii, 1998. Print.